

ВІДГУК
офіційного опонента, кандидата юридичних наук, доцента
ПОЛІТОВОЇ Анни Сергіївни
на дисертацію
КРИВОНОС Дарини Володимирівни
на тему «Кримінальна відповідальність за легалізацію (відмивання)
майна, одержаного злочинним шляхом»,
представлену до захисту в разову спеціалізовану вчену раду
Національної академії внутрішніх справ
на здобуття ступеня доктора філософії зі спеціальності
081 Право

Ступінь актуальності обраної теми

Сучасний розвиток України як суверенної і незалежної, демократичної, соціальної, правової держави нерозривно пов'язаний із забезпеченням ефективного функціонування механізму кримінально-правової охорони економічних відносин. В умовах глобалізації світової економіки, стрімкого розвитку цифрових технологій, інтеграції фінансових ринків та збільшення обсягів міжнародного руху капіталу, особливої актуальності набуває проблема протидії легалізації (відмиванню) майна, одержаного злочинним шляхом. Саме такі діяння забезпечують економічне підґрунтя функціонування організованої злочинності, корупційних схем, незаконного обігу наркотичних засобів, торгівлі людьми, кіберзлочинності, фінансуванню тероризму та інших кримінальних правопорушень, дозволяючи винним особам приховувати незаконне походження майна, використовувати їх для вчинення інших кримінально протиправних діянь.

Зауважимо, що в умовах повномасштабної збройної агресії Російської Федерації проти України, істотно трансформувалися економічні процеси в державі, що сприяло збільшенню обсягів міжнародної фінансової допомоги, розширенню переліку гуманітарних програм, проведенню державних

закупівель для потреб сектору безпеки й оборони, а також масштабних реконструкцій критичної інфраструктури. Одночасно суттєво зросли ризики вчинення корупційних кримінальних правопорушень та кримінальних правопорушень, пов'язаних з корупцією, незаконного використання з метою отримання прибутку гуманітарної допомоги, благодійних пожертв або безоплатної допомоги та вчиненню інших кримінально протиправних діянь. В таких умовах ефективність кримінально-правового механізму протидії легалізації (відмивання) майна, одержаного злочинним шляхом безпосередньо впливає не лише на економічну безпеку, а й на міжнародну репутацію та рівень довіри міжнародних партнерів.

23 червня 2022 р. Європейська Рада ухвалила історичне рішення надати Україні статус кандидата на членство в ЄС, що актуалізувало необхідність комплексного вдосконалення національного законодавства відповідно до *acquis* Європейського Союзу, у тому числі у сфері кримінально-правової протидії легалізації (відмивання) майна, одержаного злочинним шляхом злочинних доходів. Водночас сучасні механізми фінансового моніторингу, міжнародного обміну інформацією, взаємного визнання судових рішень, розшуку, арешту та конфіскації активів потребують належного кримінально-правового забезпечення. За цих умов особливого значення набуває імплементації у КК України положень міжнародних договорів, рекомендацій FATF, положень конвенцій Ради Європи та інших міжнародних стандартів, що визначають сучасну модель протидії легалізації (відмиванню) майна, одержаного злочинним шляхом.

Отже, можна з впевненістю сказати, що комплексне дослідження кримінальної відповідальності за легалізацію (відмивання) майна, одержаного злочинним шляхом, обумовлене сукупністю взаємопов'язаних факторів, а саме: зростанням суспільної небезпечності цього кримінального правопорушення в умовах глобалізації та цифровізації фінансової сфери, необхідністю забезпечення економічної безпеки України в умовах воєнного стану, виконанням міжнародних та євроінтеграційних зобов'язань нашої

держави, наявністю дискусійних положень щодо правозастосовної практики; потребою подальшого удосконалення кримінально-правового механізму протидії (відмивання) майна, одержаного злочинним шляхом відповідно до сучасних викликів і міжнародних стандартів. Таким чином, актуальність теми дисертаційного дослідження КРИВОНОС Дарини Володимирівни не викликає сумнівів як у науково-теоретичному, так і у практичному аспектах.

Оцінка наукового рівня дисертації і наукових публікацій здобувача

Науковий рівень дисертаційного дослідження та наукових публікацій Дарини КРИВОНОС відповідає вимогам, що висуваються до робіт на здобуття ступеня доктора філософії зі спеціальності 081 Право.

Робота виконана у Національній академії внутрішніх справ відповідно до положень Концепції загальнодержавної програми адаптації законодавства України до законодавства Європейського Союзу, ратифікованої Законом України від 21.11.2002 р. № 228-IV, Концепції реформування кримінальної юстиції України (Указ Президента України від 08.04.2008 р. № 311/2008), Плану заходів щодо реалізації цієї Концепції (розпорядження Кабінету Міністрів України від 27.08.2008 р. № 1153-р), Цілей сталого розвитку України на період до 2030 р. (Указ Президента України від 30.09.2019 р. № 722/2019), Національної стратегії у сфері прав людини (Указ Президента України від 24.03.2021 р. № 119/2021), Комплексного стратегічного плану реформування органів правопорядку як частини сектору безпеки і оборони України на 2023-2027 рр. (Указ Президента України від 11.05.2023 р. № 273/2023). Робота відповідає тематиці наукових досліджень і науково-технічним (експериментальним) розробкам Міністерства внутрішніх справ України на 2020-2024 рр. та на 2025-2029 рр. (накази МВС України від 11.06.2020 р. № 454, від 21.05.2024 р. № 326), Плану заходів, спрямованих на виконання Комплексного стратегічного плану реформування органів правопорядку як частини сектору безпеки і оборони України на 2023-2027 рр., затвердженого Розпорядженням Кабінету Міністрів України від

23.08.2024 р. № 792-р, основним напрямом наукових досліджень НАВС на 2025-2029 рр. Тему дисертації затверджено рішенням Вченої ради Національної академії МВС України від 25.10.2022 р., протокол № 14.

Основні положення та висновки дослідження, що сформульовані в дисертації, відображено у восьми наукових працях: чотири статті у виданнях, включених МОН України до переліку наукових фахових видань України категорії «Б», чотирьох тез доповідей на всеукраїнських науково-теоретичних конференціях. Вони відображають наукову новизну обраної Дарини КРИВОНОС теми.

Новизна представлених теоретичних та/або експериментальних результатів проведених здобувачем досліджень, повнота викладу в опублікованих працях

Ціла низка результатів і висновків, які з них слідують були отримані вперше і мають достатній ступінь наукової новизни. Вперше обґрунтовано необхідність удосконалення предмета кримінального правопорушення з відмивання злочинного майна через розширення ознак виключно злочинного походження до інших протиправних або непідтверджених законними доходами джерел, що дасть змогу усунути прогалини у кваліфікації, підвищити ефективність протидії схемам легалізації та забезпечити відповідність сучасним міжнародним антикорупційним та антилегалізаційним стандартам, оскільки доцільно передбачити відповідні положення виключно щодо спеціальних суб'єктів відмивання, а саме осіб, уповноважених на виконання функцій держави або місцевого самоврядування. Також запропоновано внести зміни до норми ст. 209 КК України, зокрема доповнити норму ст. 209 КК України частиною 4 такого змісту:

«Набуття, володіння, використання, розпорядження майном, щодо якого фактичні обставини свідчать про його одержання злочинним шляхом, або майном, походження якого не підтверджено законними джерелами

доходів, у тому числі здійснення фінансової операції, вчинення правочину з таким майном, або переміщення, зміна форми (перетворення) такого майна, або вчинення дій, спрямованих на приховування, маскування походження такого майна або володіння ним, права на таке майно, джерела його походження, місцезнаходження, якщо ці діяння вчинені особою, яка знала або повинна була знати, що таке майно прямо чи опосередковано, повністю чи частково одержано злочинним шляхом або не підтверджено законними джерелами його походження, вчинене особою, уповноваженою на виконання функцій держави або місцевого самоврядування,

– караються позбавленням волі на строк від восьми до дванадцяти років з позбавленням права обіймати певні посади або займатися певною діяльністю на строк до трьох років та з конфіскацією майна».

Викликають певний науковий інтерес положення, що дістали подальший розвиток, зокрема: питання доцільності врахування положень міжнародного та іноземного права щодо можливості притягнення до кримінальної відповідальності за так звану автономну легалізацію, що на цей час є основним трендом країн європейського континенту. Встановлено, що факт злочинного походження майна не має бути попередньо підтверджений рішенням суду, адже законодавець прямо вказав на достатність наявності (за умови їх доведення) фактичних обставини, які свідчать про його одержання злочинним шляхом.

Окрім того, вперше виконано комплексний компаративний аналіз кримінальних норм з відмивання доходів за законодавством країн, географічно наближених до України, в ході якого виявлено низку особливих положень, які частково запропоновано використати для удосконалення вітчизняної норми про відмивання.

Результати дисертаційного дослідження опубліковані в фахових виданнях України, а також представлено у вигляді доповідей на всеукраїнських науково-теоретичних конференціях.

Публікації повністю відповідають предмету дослідження і вирішують завдання, що були поставлені в дисертації. Отримані висновки й результати автора з відповідної тематики були впроваджені освітній процес та наукову діяльність Національної академії внутрішніх справ та практичну діяльність Національного антикорупційного бюро. Таким чином, дисертаційне дослідження КРИВОНОС Дарини Володимирівни виконане на високому науково-методичному і методологічному рівнях.

Наукова обґрунтованість отриманих результатів, наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації

Обґрунтованість результатів дослідження, положень та висновків досліджень дисертаційної роботи КРИВОНОС Дарини Володимирівни не викликають жодних зауважень. Вони логічно витікають з тексту дисертаційного дослідження та базуються на власних судженнях автора, зібраних матеріалах, їх аналізі та узагальненні. Пропозиції, подані автором, щодо удосконалення чинного законодавства України оформлені належним чином, мають важливе теоретичне та практичне значення. Висновки дисертаційної роботи логічно витікають із отриманих результатів, а рекомендації базуються на висновках дослідження.

Емпіричну базу дослідження складають систематизовані статистичні й аналітичні матеріали Офісу Генерального прокурора за 2021-2025 рр. щодо кількості зареєстрованих (облікованих) кримінальних правопорушень, передбачених ст. 209 КК України «Легалізація (відмивання) майна, одержаного злочинним шляхом»; результати вивчення 450 судових рішень постановлених за цей період судами всіх областей України; результати аналізу офіційних звітних даних про стан кримінально-правової протидії легалізації злочинного майна Державної служби фінансового моніторингу України, а також матеріали судової практики щодо дотичних до предмету дослідження питань. У роботі використано статистичні, аналітичні та типологічні матеріали Державної служби фінансового моніторингу України,

FATF, Basel Institute on Governance, Офісу Генерального прокурора та інших інституцій.

Рівень виконання поставленого наукового завдання, оволодіння здобувачем методологією наукової діяльності

Результати дослідження, що виносяться на захист, отримані завдяки всебічному використанню комплексного підходу, який передбачає поєднання низки різноманітних методів наукового пізнання – загальнонаукових та спеціальних методів, зокрема: *історико-правовий метод* – у процесі визначення витоків становлення й розвитку наукового дослідження проблемних питань кримінальної відповідальності за легалізацію (відмивання) майна, одержаного злочинним шляхом (підрозділи 1.1, 1.2.); *герменевтичний метод* – для аналізу та тлумачення текстів монографічних видань, наукових статей, навчальних матеріалів, а також текстів зарубіжних нормативно-правових актів у галузі легалізації (відмивання) майна, одержаного злочинним шляхом, що дозволило розкрити сутність та узагальнити формульовані в роботі положення (підрозділи 1.1, 1.2, 1.3); *компаративістський метод* використано для порівняння законодавства національних стандартів із відповідними нормами іноземних держав та їх аналізу (підрозділ 1.3, розділ 2); *контент-аналізу* – під час опрацювання за окремими кількісними та якісними параметрами матеріалів кримінальних проваджень з подальшою інтерпретацією одержаних результатів у роботі (підрозділи 2.1, 2.2, 3.3); *статистичний метод* – для здійснення аналізу зібраних емпіричних даних, а також офіційної статистичної звітності (підрозділи 2.1., 2.2, 2.3, 3.1); *метод документального аналізу* – у процесі вивчення матеріалів судової практики, нормативно-правових актів, наукових джерел і правозастосовних документів, що стосуються предмета дослідження (розділи 1-3); *метод узагальнення* – для формулювання теоретичних висновків, науково обґрунтованих положень і практичних рекомендацій щодо вдосконалення кримінально-правового регулювання та правозастосовної практики у сфері легалізації доходів одержаних злочинним шляхом (розділи 1-

3).

Методологічні підвалини таких досліджень мають передбачати раціональне поєднання емпіричних та теоретичних методів. Адже перші є ефективними знаряддями отримання й підтвердження лише фактичної інформації (тобто такої, що пов'язана з конкретними ситуаціями, подіями, обставинами тощо). Для обґрунтування ж загальних положень чи висновків доцільно застосовувати інструментарій теоретико-критичного аналізу, що базується на закономірних принципах побудови аргументаційних процедур. Тим самим забезпечуватиметься принциповий характер таких висновків, який неможливо обґрунтувати виключно емпіричними спостереженнями окремих явищ чи шляхом статистичних досліджень громадської думки.

Проведене дослідження дозволило авторці вирішити низку теоретичних та практичних проблем, а саме притягнення до кримінальної відповідальності за легалізацію (відмивання) майна, одержаного злочинним шляхом.

Теоретичне і практичне значення результатів дослідження

Сформульовані і аргументовані у дисертації теоретичні положення, висновки, пропозиції та рекомендації впроваджено й надалі можуть бути використані в:

– *в діяльності правоохоронних органів* – під час розроблення та вдосконалення відомчих (міжвідомчих) нормативно-правових актів, підготовки методичних рекомендацій з питань виявлення, розкриття і розслідування ознак відмивання (легалізації) майна, одержаного злочинним шляхом, у системі службової підготовки та практичній діяльності детективів щодо вказаної категорії злочинів (акт впровадження Національного антикорупційного бюро України від 15 грудня 2025 року);

– *в науковій діяльності* під час підготовки монографій, підручників, навчальних посібників, методичних рекомендацій, узагальнення аналітичних матеріалів, обґрунтування пропозицій до чинних проєктів нормативно

правових актів, підготовка яких потребує проведення відповідних наукових досліджень або містить наукову складову (акт впровадження Національної академії внутрішніх справ від 27 листопада 2025 року);

– в освітньому процесі, зокрема під час викладання навчальних дисциплін «Кримінальне право», «Кримінально-правова кваліфікація», «Кваліфікація окремих видів кримінальних правопорушень», «Особливості кваліфікації окремих видів кримінальних правопорушень», «Актуальні проблеми застосування кримінального законодавства», «Кримінальне право: доктринальні та практичні проблеми», під час підготовки навчально методичних і дидактичних матеріалів, а також рекомендації їх до вивчення під час самостійної роботи здобувачів вищої освіти (акт впровадження Національної академії внутрішніх справ від 27 листопада 2025 року).

Оцінка змісту дисертації, її завершеності в цілому

Дисертаційна робота КРИВОНОС Дарини Володимирівни викладена українською мовою на 243 сторінках. Структура роботи відповідає вимогам МОН України та положенню про присудження ступеня доктора філософії. Вона структурована і складається з анотацій, вступу, трьох розділів, що містять вісім підрозділів, висновків, списку використаних джерел (191 найменування на 30 сторінках) та восьми додатків (на 14 сторінках).

Анотація у стислій формі представляє основні тези дисертаційного дослідження, наводить перелік публікацій, в яких викладені основні результати представленого дослідження. Анотація викладена українською і англійською мовами. У вступі визначено об'єкт і предмет дослідження, наведено актуальність вибраної теми, зазначені особисті внески дисертанта та інформацію про апробацію дисертації на профільних заходах.

У розділі 1 «Теоретико-правові та методологічні засади дослідження кримінальної відповідальності за легалізацію (відмивання) майна, одержаного злочинним шляхом» проаналізовано стан наукової

розробленості, а також дослідження еволюції розвитку кримінальної відповідальності за легалізацію (відмивання) майна, одержаного злочинним шляхом, вказують на приділення значної уваги питанням запобігання та протидії таким діям, що зумовлено суспільною небезпечністю цього кримінального правопорушення і процесами трансформації як всередині країни, так і в загальноєвропейському вимірі.

Відзначено, що у більшості країн існують спеціалізовані закони та норми, які регулюють кримінальну відповідальність за легалізацію (відмивання) майна, здобутого злочинним шляхом, є похідним від злочину або іншої протиправної діяльності, а також виокремлено спеціальні ознаки, які пов'язують предмет з діям, від якого такі доходи отримані. В ході дослідження встановлено, що у правових системах європейських країн наявні спільні тенденції та закономірності у встановленні відповідальності за легалізацію (відмивання) майна, одержаного злочинним шляхом, але є й певні відмінності у національних правових нормах.

У Розділі 2 «Об'єктивні та суб'єктивні ознаки складу злочину легалізації (відмивання) майна, одержаного злочинним шляхом» відзначено, що родовим об'єктом легалізації (відмивання) майна, здобутого злочинним шляхом, є суспільні відносини у сфері господарської діяльності, пов'язані з виробництвом, обміном та переробкою матеріальних і нематеріальних ресурсів. До таких суспільних відносин належать ті, які забезпечують законну господарську діяльність та обіг товарів, робіт і послуг. Однак у разі вчинення легалізації злочинних активів через їх «введення» у фінансову системи країни такі суспільні відносини порушуються.

Доведено, що безпосереднім об'єктом легалізації (відмивання) майна, одержаного злочинним шляхом, є встановлений з метою протидії залученню в економіку злочинних активів порядок ведення господарської діяльності, а також порядок вчинення цивільно-правових правочинів у частині використання такого майна, не пов'язаного з господарською діяльністю. Запропоновано також виокремити додаткові об'єкти легалізації (відмивання)

майна, одержаного злочинним шляхом, – суспільні відносини, що забезпечують інтереси правосуддя та «здорового» функціонування фінансової системи держави, а також дотримання засад добросовісної конкуренції.

Окрему увагу приділено предмету кримінального правопорушення, передбаченого ст. 209 КК України та його ключовим характеристикам. Проаналізовано трансформацію кримінальної відповідальності за легалізацію (відмивання) майна, здобутого злочинним шляхом, та відзначено, що до грудня 2019 року предметом легалізації (відмивання) визнавалися доходи, кошти або інше майно, одержані внаслідок вчинення суспільно небезпечного протиправного діяння, що передувало легалізації (відмиванню) доходів. Водночас поняття «доходи» було наведено виключно в назві статті КК України та ніяк не було відображено в самому тексті диспозиції. У подальшому законодавець фактично звів предмет злочину із легалізації (відмивання) майна, одержаного злочинним шляхом, до єдиного збірного поняття «майно», тобто законодавець оптимізував норму в цій частині та зробив її зрозумілішою для правозастосування.

За результатами аналізу елементів складу кримінального правопорушення, передбаченого ст. 209 КК України, обґрунтовано авторську позицію щодо необхідності вдосконалення цієї статті з метою посилення ефективності її застосування у практичній діяльності правоохоронних та судових органів.

Окрему увагу приділено дослідженню проблеми можливості притягнення до кримінальної відповідальності за так звану автономну легалізацію (відмивання) майна, здобутого злочинним шляхом, тобто безпредикатну, що на цей час є основним трендом країн європейського континенту. Встановлено, що факт злочинного походження майна не має бути попередньо встановлений судом, адже законодавець прямо вказав на достатність наявності (за умови їх доведення) фактичних обставини, які вказують на одержання майна злочинним шляхом.

У дисертації розглянуто форми об'єктивної сторони та сформульовано висновки про те, що відповідно до норми ст. 209 КК України, об'єктивними проявами вчинення легалізації є: (1) набуття, (2) володіння, (3) використання, (4) розпорядження майном (у тому числі шляхом здійснення фінансової операції, вчинення правочину з таким майном) або (5) переміщення, (6) зміна форми (перетворення) такого майна, або (7) вчинення дій, спрямованих на приховування, маскування походження такого майна або володіння ним, права на таке майно, джерела його походження, місцезнаходження. Порівнюючи зміни, які відбулись у редакції статті в частині об'єктивної сторони, авторка дійшла висновків, що редакція статті не зазнала концептуальних змін, однак стала більш систематизованою та структурованою.

Зроблено висновок, що форми вчинення об'єктивної сторони, такі як вчинення фінансової операції чи правочину з коштами або майном, про які згадувалося в попередній редакції статті, фактично інтегрувалися в загальні поняття набуття, володіння, використання та розпорядження майном, будучи по суті об'єктивним проявом таких дій.

В роботі розкрито детермінанти кожної із форм вчинення об'єктивної сторони легалізації (відмивання) майна, здобутого злочинним шляхом, ґрунтовно охарактеризовано ознаки кожного елемента, класифіковано їх на окремі групи за відповідними критеріями для глибшого розуміння природи кожного з елементів об'єктивної сторони. Окрему увагу приділено індикаторам легалізації (відмивання) майна, одержаного злочинним шляхом, як об'єктивним проявам правопорушення за ст. 209 КК України.

Проаналізовано їх значення для правильної кваліфікації суспільно небезпечного діяння, як легалізації. В цьому контексті розглянуто наукові підходи до визначення етапів вчинення легалізації (так званих фаз), серед яких виокремлені: 1) нульова фаза – початкова стадія процесу відмивання, пов'язана із вчиненням предикатного злочину, що передує стадії розміщення; 2) фаза розміщення – перетворення злочинно отриманих коштів (доходів) у

ліквідні активи у формі валюти, цінних паперів, нерухомості й т.п., а також фізичне переміщення дійсних джерел їх походження (часто за межі країни); 3) фаза розшарування – трансформація злочинно набутих доходів у різноманітні активи і їх подальше розпорошення з метою маскуванню реальних джерел походження капіталів; 4) фаза інтеграції – заключний етап процесу відмивання злочинних доходів, їх інтеграція у фінансову систему країни та надання їм легального вигляду. Зроблено висновок про те, що не завжди в діях особи, яка легалізує (відмиває) майно, одержане злочинним шляхом, послідовно простежуватимуться всі зазначені етапи, але це ніяк не впливатиме на можливість кваліфікації дій, як злочинних.

Доведено, що основною ознакою об'єктивної сторони досліджуваного кримінального правопорушення є наявність спеціальної мети вчинення таких дій – надання злочинним активам вигляду законних (легальних). В ході дослідження цього елемента кримінального правопорушення зроблено висновок, що попри відсутність прямого передбачення нормою аналізованої 6 статті мети легалізації, її наявність є обов'язковою для кваліфікації певного діяння як відмивання майна.

У Розділі 3 «Кримінальна відповідальність за відмивання (легалізацію) майна, одержаного злочинним шляхом» у межах дослідження відмежовано кримінальне правопорушення, передбачене ст. 209 КК України, від інших суміжних складів кримінальних правопорушень: незаконного збагачення (ст. 368-5 КК України); придбання, отримання, зберігання чи збуту майна, одержаного кримінально протиправним шляхом (ст. 198 КК України); використання коштів, здобутих від незаконного обігу наркотичних засобів, психотропних речовин, їх аналогів, прекурсорів, отруйних чи сильнодіючих речовин або отруйних чи сильнодіючих лікарських засобів (ст. 306 КК України); приховування злочину (ст. 396 КК України). Проаналізовано їх спільні елементи та окреслено основні відмінності, що корисно не тільки для наукових цілей, а й для

правозастосовної діяльності правоохоронних органів України в досягненні справедливого притягнення особи до кримінальної відповідальності.

Запропоновано впровадити деякі аспекти кримінальної відповідальності за відмивання «брудних» активів, як це передбачено у законодавстві зарубіжних країн, зокрема надано рекомендації щодо запровадження низки змін і доповнень до статті з легалізації (відмивання) майна, здобутого злочинним шляхом, а саме доповнення норми ст. 209 КК України частиною 4 такого змісту:

«Набуття, володіння, використання, розпорядження майном, щодо якого фактичні обставини свідчать про його одержання злочинним шляхом або майном, походження якого не підтверджено законними джерелами доходів, у тому числі здійснення фінансової операції, вчинення правочину з таким майном, або переміщення, зміна форми (перетворення) такого майна, або вчинення дій, спрямованих на приховування, маскуванню походження такого майна або володіння ним, права на таке майно, джерела його походження, місцезнаходження, якщо ці діяння вчинені особою, яка знала або повинна була знати, що таке майно прямо чи опосередковано, повністю чи частково одержано злочинним шляхом або не підтверджено законними джерелами його походження, вчинене особою, уповноваженою на виконання функцій держави або місцевого самоврядування,

– караються позбавленням волі на строк від восьми до дванадцяти років з позбавленням права обіймати певні посади або займатися певною діяльністю на строк до трьох років та з конфіскацією майна».

Рекомендації щодо подальшого використання результатів дисертації в практиці

Отримані результати дисертаційного дослідження КРИВОНОС Дарини Володимирівни щодо кримінальної відповідальності за легалізацію (відмивання) майна, одержаного злочинним шляхом, рекомендуються для використанні у діяльності закладів вищої освіти, в науково-дослідних

розробках установ й організацій, дослідниками при написанні наукових статей та монографічних досліджень, плануванні досліджень за даним напрямком.

Зауваження щодо оформлення та змісту дисертації, запитання до здобувача

Загалом позитивно оцінюючи дисертацію Дарини Володимирівни КРИВОНОС, необхідно звернути увагу на деякі положення, що могли б слугувати предметом подальших наукових досліджень або дискусії під час публічного захисту:

1. Розкриваючи стан наукової розробленості та методологічного дослідження встановлення кримінальної відповідальності за легалізацію (відмивання) майна, одержаного злочинним шляхом (підрозділ 1.1, с. 28-45), дисертантці було б варто визначити періоди наукової розробки тематики, враховуючи трансформацію КК України щодо відповідальності за легалізацію (відмивання) майна, одержаного злочинним шляхом, у тому числі й звернути увагу на проєкт Кримінального кодексу України.

2. У підрозділі 2.1. «Об'єкт та предмет складу кримінального правопорушення легалізації (відмивання) майна, одержаного злочинним шляхом» авторка фрагментарно розглядає родовий об'єкт кримінальних правопорушень у сфері господарської діяльності, обмежившись лише формулюванням: «Деякі науковці пишуть, що родовим об'єктом кримінальних правопорушень у сфері господарської діяльності, до якого зокрема прийнято відносити і відмивання злочинного майна, переважно є: нормальна господарська діяльність; суспільні відносини у сфері економічної діяльності; система відносин, які складаються в процесі руху речей, коштів, прав та дій у сфері цивільного обороту України; існуюча систему господарювання та суспільні відносини, які її утворюють; нормальне функціонування фінансової системи держави [56, с. 119]» (с. 90). Однак, саме питання визначення родового об'єкту кримінальних правопорушень у сфері

господарської діяльності, у тому й числі легалізації (відмивання) майна, одержаного злочинним шляхом, потребував більшої уваги у дослідженні.

3. Авторка у підрозділі 3.1. «Кваліфікуючі ознаки складу кримінального правопорушення легалізації (відмивання) майна, одержаного злочинним шляхом» відзначає «на підставі наведених вище законодавчих норм та наукових дискусій, пропонуємо використовувати термін, який вже наявний у кримінальному законодавстві та закріплений у нормі статті 368-5 КК України, де йдеться про особу, уповноважену на виконання функцій держави або місцевого самоврядування, використавши означене поняття з притаманними йому ознаками, як додатковий особливо кваліфікований елемент аналізованої норми» (с. 168). При формулюванні такої пропозиції, хотілось би побачити більш обґрунтовану власну точку зору дисертантки, у тому числі й з прикладами правозастосовчої практики.

Висловлені зауваження носять переважно уточнюючий характер і не впливають на загальну позитивну оцінку виконаного дослідження. Вони переслідують мету запросити автора до наукової дискусії та врахувати зазначені зауваження у подальшій науковій розробці проблематики дослідження.

Відсутність порушень академічної доброчесності

У ході вивчення як дисертаційного дослідження, так і наукових публікацій, фактів порушень академічної доброчесності не виявлено. Дисертаційна робота Дарини Володимирівни КРИВОНОС є оригінальною, самостійно виконаною науковою працею.

Висновок про відповідність дисертації встановленим вимогам

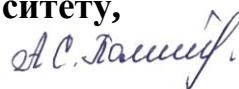
1. Дисертаційна робота **КРИВОНОС Дарини Володимирівни** на тему «Кримінальна відповідальність за легалізацію (відмивання) майна, одержаного злочинним шляхом», подана на здобуття ступеня доктора філософії, є комплексним, цілісним, завершеним науковим дослідженням, в

якому отримано нові науково обґрунтовані результати, що відрізняються новизною в постановці і вирішенні проблем кримінально-правової характеристики легалізацію (відмивання) майна, одержаного злочинним шляхом.

2. Дисертація КРИВОНОС Дарини Володимирівни на тему «Кримінальна відповідальність за легалізацію (відмивання) майна, одержаного злочинним шляхом» за актуальністю, ступенем наукової новизни, обґрунтованістю, науковою та практичною значимістю здобутих результатів відповідає спеціальності 081 Право та вимогам «Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії» (Постанова Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 р. № 44), а її автор – **КРИВОНОС Дарина Володимирівна** заслуговує на присудження ступеня доктора філософії з галузі знань 08 Право за спеціальністю 081 «Право».

Опонент:

**Доцент кафедри права
економіко-правового факультету
Маріупольського державного університету,
кандидат юридичних наук, доцент**

Анна ПОЛІТОВА